

újságíró a tagokat. A két újságíró behívja a csapatot a Csúcsok stúdiójába, hogy tisztázhassák magukat a vád alól. A történetet közös megbeszélés követte.

A foglalkozás menete – még végigolvasásra is – meglehetősen hosszadalmas (a nézőknek is elviselhetetlenül hosszúnak tűnt az a három óra). A részek aránytalanul viszonyulnak egymáshoz (a probléma előtti és utáni részre gondolok), túl sok a tanár, túl sok a kellék (kamera, fényképezőgép, videomagnó), egyszóval minden túlméretezett, showműsor jellegű. Talán nem véletlen, hogy a foglalkozás már címével is Amerikát asszociálja.

Neelands szempontrendszerét használva, mit mondhatunk még az óráról? A céllal kapcsolatos dilemmáimra már utaltam, de ha nagyon akarjuk találhatunk egy célt, amit szolgálhatott a történet: a csoportközi viszonyok javítása (más kérdés, hogy egy ilyen célnak kell-e ekkora feneket keríteni). A drámai kontextusra is kitértem már (hely, idő, szerepviszonyok). A téma és fókusz megtalálása viszont annál problémásabb. A drámajáték középpontjában álló kérdés, megoldandó feladat szerintem az volt/lett volna, hogy a gyerekek – ha egyáltalán rájönnek az érdekellentétre és áruhátra (az újságírók a csapat bizalmába férkőztek, és az így megszerzett információkat aztán felhasználták ellenük – gondoljunk csak a Csúcsok szerkesztőségében történetekre.) – leplezzék le az újságírókat. Hogy mennyire volt tudatos a két, újságírót alakító tanár részéről a gyerekek rávezetése a problémára, egyáltalán: tényleg ez volt-e a probléma, az számomra nem egyértelmű. Vannak apró jelek – például a hivatali eskü, illetve, hogy megígérték a csapatnak a diszkréciót, amivel aztán visszaélték – melyek meglátásom szerint arra mutatnak, hogy mégiscsak ennek kellett volna lennie a fókuszban. Viszont azzal is tisztában kellett lenniük a tanároknak, hogy a túl sok, hitelességet növelő kellék a felismertetés ellen hat. Egyáltalán: nagyon zavaró volt, hogy a szereplők szándékai rejtve maradtak, hogy nem vált el élesen és félreérthetetlenül fikció és valóság (a videokamera tényleg működött, a fénykép tényleg elkészült, de miért?).

A tanárok szerepe főként manipulatív volt. A szerepbe nem lépő tanárnő közvetített és irányított, hogy minden a tervek szerint folyjon alig engedve teret a gyerekek saját ötleteinek. A másik két tanár ugyan szerepet is vállalt, de elkövezték néha azt a hibát, hogy a játékmester adta utasításokat a gyerekekkel együtt hajtották végre. Ez azért baj, mert így szembenállóból csapattaggá váltak s fordítva, ami összezavarhatta a gyerekeket, a nézőkről nem is beszélve.

Tanulásképpen az fogalmazódott meg bennem, hogy talán kevesebb több lett volna. Mert a drámafoglalkozás, ha valóban iskolai, akkor a gyerek érdekeit kell, hogy szolgálja, nem pedig a tanárét (és szerintem itt erről volt szó). Nem az a fontos, hogy a tanár milyen színészi teljesítményre képes, hogy milyen kellékeket használunk, hogy vannak-e nézők, hanem hogy a gyereket segítsük önmaga, társai és környezete megismerésében, megértésében. A tanítási dráma nem lehet show műsor és öncélú játszadozás. Még ilyen mesterséges körülmények között sem.

Gyarmati Andrea

Elveszett gyermekek városa

– foglalkozáselemzés –

Az érdeklődők az őszi Drámapedagógiai hétvége keretében láthatták *Takács Gábor* *Elveszett gyermekek városa* című foglalkozását. A résztvevők 5. osztályos általános iskolások voltak, akiknek egy része már foglalkozott drámajátékkal, míg a többieknek még nem volt ilyen tapasztalata. Ez a csoportösszetétel nyilvánvalóan behatárolta a kitzúzható célokat. Takács Gábor ehhez mérten talán a lehető legjobb célt választotta: a két csoport próbáljon meg együtt játszani. Természetesen egy drámafoglalkozás alatt ez a cél sem valósítható meg maradéktalanul, azonban mégis kiépíthető valamiféle együttműködés a csoportok között, ami meg is történt, bár mindvégig érezhető volt, hogy a tapasztalattal nem rendelkező csoport tagjai agresszívabbak voltak.

A foglalkozás bevezetője, egy szabályjáték sor, egyértelműen a fokozatos közeledésre épült (nem szabad hozzáérni a másikhoz – egymás mellett játszás; bumm – szemkontaktus + verseny; postás – fizikai kontaktus + verseny; csomózós – szorosabb fizikai kapcsolat). A játékok megteremtették az együtt játszáshoz szükséges hangulatot úgy, hogy nem igényeltek mély érzelmi bevonódást, ami a csoport összetételét ismerve fontos is volt.

A következő lépés a tényleges játékra való ráhangolódás. Egy egyszerű lazító gyakorlat (lefekvés csukott szemmel) közben a gyerekek az utolsó kalandra gondoltak, amiben felfedezőként vettek részt. Miután min-

denki elmondta az élményét, megkezdődött a drámai kontextus felállítása. A témában – felfedező játék – már korábban megegyeztek. Ehhez elsősorban a megfelelő személyekre volt szükség: „A felfedező olyan ember, aki...” kezdetű mondatot kellett a gyerekeknek befejezni a legfontosabb tulajdonságokat felsorolva, amivel egyértelművé vált, hogy a játék szereplői komoly szakemberek lesznek, nem tíz évesek.

A második feladat az idő behatárolása. A drámatanár felvetette, hogy esetleg 200 évvel korábbra kéne visszamenni, de ezt a csoport elutasította. Mivel a gyerekek nem voltak közvetlenül érintettek ebben a témában és nem látták értelmét az időbeli távolításnak, a jelenben maradtak. Valószínűnek tartom, hogy Takács Gábor az akciófilmes játékot akarta elkerülni az időutazással, amire később tanári instrukcióval kellett felhívnia a gyerekek figyelmét.

A harmadik szakaszban a játékbeli viszonyokat alakították ki. A drámatanár mindvégig kérdezett és ismételte a már meglévő információkat. Egy viszonylag homogén csoportot hoztak létre: egy ügynökség által megbízott tapasztalt felfedező csapat. Közülük csak egy ember lógott ki, a munkaadó – önként jelentkezett –, aki nem a csoport tagja volt, hanem szerepéből adódóan fölöttük állt. Ebből a munkaadó – munkavállaló felállásból következhetett volna, hogy a felfedezők kizárják a főnököt a játékból (később fel is merült, hogy a munkaadók miért mennek el a felfedezőkkel), azonban a drámatanár ennek megakadályozására a titkár szerepébe lépett. Első ránézésre a titkár egy viszonylag alacsony státuszt biztosító szerep: a főnök utasításait végrehajtó „emberke”. Nem véletlen, hogy Takács Gábor nagyon hamar átcsúszott egy másodparancsnoki szerepbe, új ötleteket hozott be, tulajdonképpen manipulált és facilitált. Azt hiszem ha rögtön egy magas státuszú autoriter szerepet vállal, pl. a felfedezők vezetője, a csoporttal együtt a játékon belül maradván tudott volna sok mindent tisztázni és a kitűzött cél felé haladni annak ellenére, hogy tapasztalatlan vagy hasonlóan vegyes gyerekcsoportok esetében a drámajáték – összetettsége miatt – nem feltétlenül a legmegfelelőbb műfaj. Utolsó lépésként behatárolták a teret – iroda, később helikopter stb. – amit mindig a játéktér egy bizonyos területén érzékeltettek.

Mivel a társaság zajosabb fele elég erőteljesen egy Rambo kaland felé próbálta meg elterelni a játékot, a történet során többször le kellett állni és figyelmeztetni őket a részletekre, valamint új dolgokat megbeszélni. A játék során elég hamar kiderült, hogy a csoport nem elég tapasztalt és összeszokott, ezért átcsúsztak a „B”-típusú dramatikus játék kategóriájába a „mi történjék a következőkben?” és az „átélés” elem dominanciájával. Gyakori volt a „Folytassuk onnan, hogy...” utasítás, a pillanatkép és annak megmozdítása. Tulajdonképpen nem törekedtek a játék folyamatosságára, lezártágára, hanem olyan epizódokat játszottak, amelyek valamilyen oknál fogva motiválóak voltak a csoport számára. Ez a tényező leginkább a mozgásos megjelenítés izgalma volt (légörvény, kiugrás a helikopterből...). A gyerekek élvezték a játékot, de szinte minden Takács Gábor tapasztaltságán és improvizatív készségén múlt. Ott helyben állított össze egy „B”-típusú tevékenységsort, melynek végén a résztvevők kiscsoportokban önállóan (kis segítséggel) alkottak egy-egy jelenetet a szerencsétlenül járt felfedezők délutánjáról. A kiscsoportos munka a kezdeti állapothoz képest előrelépést jelentett, bár érezhető volt, hogy a két csoport nem vegyül el teljes mértékben.

Ebben a helyzetben viszont a pedagógus nem maradhatott szerepben, kívülről kellett felügyelnie a játékot – pl. nem ugorhatott ki a helikopterből. Feladatának maradéktalanul megfelelően mindvégig a gyerekekre figyelő tanár maradt olyan módon, hogy ez nem tűnt fel a csoportnak.

A látottakat összefoglalva kitűnik a foglalkozásból, hogy a csoport összetétele korlátozta mind a cél kiválasztását, mind az alkalmazható eszközöket, a drámatanár adekvát módon reagált a csoport viselkedésére, bár ez nagyon sok improvizációt igényelt. Valószínű, hogy egy előre megszerkesztett dramatikus játéksorral nagyobb lépést lehetett volna tenni a kitűzött cél – együtt játszás – felé, ennek ellenére az együtt töltött másfél óra nem volt elvesztegetett idő a csoport számára, az érdeklődőknek pedig nagyon sok tanulsággal szolgált.

Ordódy Klára

A csodálatos macska

TIE-foglalkozás

A Káva Kulturális Műhely nemrég bemutatott drámaórájának címe: *A csodálatos macska*. Az óra az általános iskolák 3-4.-es osztályainak számára készült, óravezető tanár: Romankovics Edit.